

Disputatio medica inauguralis de pleuritide

<https://hdl.handle.net/1874/343814>

DISPUTATIO MEDICA
IN AUGURALIS,
DE
PLEURITIDE,

QUAM
AUSPICE DEO OPT. MAX.

Auctoritate Magnifici D. Rectoris,
M. GERARDI de VRIES,

Philosophiæ Doctoris, ejusdemque Facultatis in Illustri
Academia Ultrajectina Professoris Ordinarii,

NEC NON
*Amplissimi Senatus Academici Consensu, Nobilissimæque
Facultatis MEDICÆ Decreto,*

PRO GRADU DOCTORATUS
Summisque in **MEDICINA** Honoribus & Privilegiis ritè
& legitimè consequendis,

Eruditorum examini subicit
ANDREAS REYNEN, Calcaricnsis,
Ad diem 21. Novembris, horis locoque solitis.

TRAJECTI ad RHENUM,

Ex Officinâ FRANCISCI HALMA, Academiae
Typographi, clō lōc xciij.

D. GERARDO REYNE N,
Amstelodami, Mercatori vigilantissi-
mo, fratri charissimo.

D. ANTONIO MORIAU,
Herniis curandis dexterrimo, affini.

D. JOANNI van der CLOCKEN,
Resæ Regis Galliæ hospitii olim chy-
rurgo peritissimo, avunculo venerando.

UT ET

Clarissimo Doctissimo

D. PETRO BERNAGIE,
Medicinæ Doctori, atque in illustri
Amstelodamensium athenæo Professo-
ri Ordinario, Nosocomii Medico ex-
pertissimo præceptori plurimum colen-
do.

NEC NON

D. THEODORO ACHTIENHOVEN,
Pastori fidelissimo.

Sese & hæc Theses

Offert

A. REYNE N.

Auctor.

DISPUTATIO MEDICA

INAUGURALIS,

DE

PLEURITIDE.

P R Æ F A T I O.

Um equum sit, ac ordo postulet, legibus Academia satisfacere; in quibus requiritur, summos, qui in quapiam disciplina desiderat honores, antè inauguralem, ut defendat disputationem; ego de Pleuritide agere constitui; miserabilis est enim, & quotidie occurrens, & plures interficiens, vel saltem miseras & calamitates (ut in sequentibus patebit) horrendas inducens, affectus.

T H E S I S I.

Πλευρίτις

Rimum scribentis officium esse, instituti titulum inspicere (idque non solum in scribendo, sed etiam in docendo, & explicando) notavit Plinius l. i. epistol. vi. vide Hess. in annotat. de bon. valet. quâ admonitione, ego non solum titulum, sed & nomen rei, explicandum, ejusque originem inspiciendum, eum docere, omnino mihi persuadeo. Hanc nos methodum sequentes dicimus, Pleuritidem esse verbum Græcum, quod practici, barbarò sæculo nati, Pleuresin & Pleuresiam vocarunt; Græci Πλευρίτιν & Πλευρίτιδα appellant, sc. ἀπὸ τῆς Πλευρῆος, Sibisius C. vi. part. iii. sect. iii. auth. Aëtio, l. viii. C. lxxviii. ait ὅτι μὲν ἔρροθεν ὑπερῶνι τῆς Πλευρῆος.

Quod verbum, & *costam*, & *membranam* costas intrinsecus succingentem sonat, hinc facile potest colligi, quare homines, forsan in initio indocti & plebei (cum de dolore lateris viderent aliquem conquerentem) dolorem eum Pleuriticum Græco nomine, lateralem vocarunt.

II. Præter hæc, adhuc varia nomina ei attribuuntur. Fuch. l. II. c. VIII. *dolorem lateris* dicit. Rembert. Dodonæ. C. XXVIII. fol. 335. de Pleuritide *telum lateris*; eò, quod dolor locum affectum telli, seu gladii instar tranfverberat. Nostri populares *Pleuris* sicque ferè Græco nomine, utuntur. Germani *das feiten stechen*, oder *das brust gefwar*, auch *das brust apostem*. Quamvis duæ voces illæ, si respicias ad eas, propriè magis *empyema* significant.

III. Clarè ergò patet ex his, nominis definitionem ritè haberi debere, ut scribentis titulum cognoscamus.

Hucusque de nomine, & synonymis; jam verò descriptionem, S. definitionem, partem affectam, signa, differentias & quæ præterea restant, contemplabimur.

IV. Verum cum non omnis dolor lateris, medicis hodiè Pleuritis dici solet, requiritur, ut præcisè determinetur qualis ille sit dolor, & cum quibus symptomatibus, qui Pleuriticus est dicendus. Nonnulla requisita, quæ adesse debent, antequam quis Pleuriticus dici possit, unò quasi fasciculò comprehendunt authores, & vocant ea, signa pathognomica; quæ si adsint, docent esse veram Pleuritidem, si verò absint, docent, non esse veram; sed potiùs spuriam, vel alio nomine appellandam. Ex his signis ergò, constituunt descriptionem, seu definitionem, dicendo; quod in Pleuritide adfit *dolor lateralis punctorius*, cum *tussi*, *difficultate respirandi*, *Febri acutâ & continuâ*, *pulsu duro & serrato*.

V. Undè verò dicta omnia oriantur in sequenti, ubi de causis agemus, docebimus.

VI. Verum præter jam enumerata signa Pleuritidis pathognomica dicta, plurima alia, notatu maximè necessaria occurrunt; & quidem *sputum sanguineum*, quod tamen abesse, & adesse potest, ac proinde inter pathognomica, non solet numerari.

VII. Quæritur jam pars affecta hujus morbi. Quo ad partem affectam, per sectionem, ex Pleuritide demortuorum distinctè deprehensam, quod in vera Pleuritide (ut plurimi testantur) sit *Pleura*, quæ est membrana intrinsecus thoracis cavitatem succingens, de cujus structura vide anatomicos.

Sed

VIII. Sed objiciat quis, multi dicuntur Pleuritici, in quibus tamen membrana Pleura non est affecta. Ad quod respondemus, nunquam esse Pleuritidem veram, sine Pleuræ affectione, sed nunquam dolores alibi existentes Pleuritici dicuntur, latiori significatione voce sumptâ; sed tunc dici solet ad distinctionem; hæc Pleuritis spuria; cum illa, vera dici solet.

IX. Cum dicta jam membrana totum pectus ambiat, facile concipitur, quod dolor ille possit deprehendi, nunc in anteriore, nunc in posteriore, nunc in sinistra, nunc in dextra parte, vel etiam plurimis simul; hoc praxis docet, hoc ægri testantur.

X. Notandum, & in Pleuritide vera, tam dictam membranam, quam musculos intercostales, si non semper, saltem plerumque esse affectos; Pleuræ enim aded tenaciter adhæret, ut illacera separari non possit. In qua sententia Gal. l. v. de loc. affect. C. III. fuisse videtur; vid. Sibilium C. IV. de Pleura.

XI. Sed hænc mox alia excipit quæstio, an scilicet membrana pulmonis hic non etiam afficiatur; cum multi sint, qui per *avç-
stav* post obitum, in cadavere se id vidisse testantur. Sed optimè alii respondent, quod tunc non fuerit Pleuritis. Sed peripneumonia, in qua pulmonum membranas affici, concedimus.

XII. Sed monitum thes. VIII. objici posse; multi dicuntur, Pleuritici, quibus tamen nec inflammatio Pleuræ, ac per consequens, nec dolor punctorius, & acutus sed gravativus; in quibus febris non acuta continua, sed potius lenta, cæteraque, quæ præterea addi possent. Ad quod respondemus, facile id concedi debere, ac proinde doctores, eam rem cum observassent, Pleuritidem distinxisse in veram, & spuriam ut thes. VIII. dictum. Quæ duæ species in multis, maximè in prognosi, & curatione differunt.

XIII. Ut verò studiosus non decipiatur falsa hac specie, & veram pro spuria, & spuriam pro vera habeat; tradunt nonnulla signa, quæ, quoniam differentiam harum specierum ostendunt, signa differentiarum, in schola medica dici solent.

XIV. Distinguitur vera ergo Pleuritis, à spuria; quod, 1. *In spuria*, tactu, & pressu lateris, dolor excandescat, est molestus in latus ægrum decubitus, & in sanum facilis.

In vera neque lateris tactu, nec pressione, ita gravescit, multoque facilius laborans in ægrum latus decumbit.

2. *In vera* pulsus durus, tensus serratus, & inæqualis, febris continua & acuta, ac dolor summus, continuus punctorius, in uno eodemque loco permanet, cum tussi & difficultate spirandi.

In spuria verò pulsus neque durus, neque serratus, neque inæqualis, neque ita frequens, imò à febris interdum est immixtus, saltem ea solet esse exilis, & potius præcedit, quam subsequitur dolorem, atque dolor est vagus & magis mitis, respiratio non est ita difficilis, nec tussis ita urget.

3. *In vera*, sanguis detractus solet gelatinosam magis habere crustam, quod vel centies vidi;

In spuria non ita.

4. Differunt ratione causæ, *vera* fit ex sanguine copioso & calido dicto.

Spuria à phlegmate, flatibus, & aliis frigidis humoribus.

5. *Vera* sputum ex aspera arteria, per bronchias pulmonum attractum, excernit;

In spuria verò nihil ita excernitur.

XV. Nec tantum confundi posset cum spuria, sed & cum *peripneumonia*; ab eâ verò distinguitur, quod

1. In *peripneumonia* spirandi difficultas sit Maxima, & longè Major quam in Pleuritide, imò tantâ angustia, ut suffocari videantur; ut plenius legitur ubi Practici capite proprio de hoc morbo tractant, quod etiam notat River. l. VII. C. VIII. de Peripneum. & ipse multoties vidi.

2. In *Pleuritide* non ita sentiunt calidam expirationem, nec adeò frigidiorè aërem desiderant.

3. Dolor in *peripneumonia* non ita lateralis, nec acutus, imò quandoque nullum sentiunt dolorem, nisi tussire incipiant. Sed notandum, quod Pleuritis quandoque jungatur cum *peripneumonia*, vel in eam transeat.

4. In *peripneumonia* laborantes magis rubent facie.

5. Pulsus in *peripneumonia* magis inæqualis, tam respectu celeritatis, quam aliorum modorum.

6. Lingua magis flava esse solet in *peripneumonia*, quam in *Pleuritide*.

7. Ratione partis affectæ verò differunt, quod in *Pleuritide*, sit membrana pleura, in *peripneumonia* membrana pulmonum affecta;

eta; licet verò quandoque in iis qui Pleuritide periere, & pulmonum membranæ affectæ deprehensæ sunt, & in peripneumoniacis pleuræ, tunc sc. sunt simul & Pleuritis & peripneumonia, qui duo morbi sæpe sunt congeneres. vid. Thef. VIII.

XVI. Verùm enim vero non solum pleuritis spuria, aut peripneumonia medicum deciperet, sed & *jecinoris inflammatio*: at verò accuratè attentus medicus, facillè deprehendit differentiam; videlicet inflammatione jecoris laboranti in dextro hypochondrio dolor, & gravitas & tumor est, præcipuè si gibbosa pars affecta, hanc consequitur febris acuta, sed non adeò vehemens, tussis exigua, & sicca, in qua nihil excernitur, linguæ scabrities, cibi fastidium, quandoque vomitus, respirandi difficultas, sed mitior quam in Pleuritide, totiusque corporis color in icterum quasi mutatur. Hæc pleraque si observentur, differentiam quam Maximè indicant.

XVII. Si in ullo in hoc sanè studio cum poëta exclamandum, *Felix, qui potuit rerum, cognoscere causas*. Necessè ergò ostendere, quæ nam sint hujus Pleuritidis causæ.

XVIII. *Continentem* causam Medici vocant, quâ præsentem ponitur morbus, & quâ sublata tollitur, de ea agere primò solent nonnulli.

In *vera* Pleuritide ea est humor, hærens in pleura ejus membranæ simul & musculorum intercostalium inflammationem efficiens.

In *spuria* verò, non ita in musculis intercostalibus & dicta membrana humor inflammationem excitat, sed potius dicti muscoli solum à flatu distenduntur, aut ab alia causa afficiuntur.

XIX. Verum quæri hic posset, quid per vocem inflammationis intelligimus, ad quod respondebimus nobis idem est, quod omnibus Medicis, quod ab aliis rectè tumor ruber & calidus, vel ab aliis subsistentia sanguinis dici solet.

XX. Restat ut dicamus quomodo hæc inflammatio excitetur, quæ illius causa *antecedens* Medicis dicta; hæc est latens quædam in corpore dispositio, morbum antecedens, quæ nondum agit, sed agere potest. Videlicet sanguinis quantitas, & qualitas vitata, *plethora*, vel *cacoehymia* dicta.

XXI. Verum multi sunt plethorici & cacoehymici, qui tamen non simul pleuritici, nisi quod aliud accedat, V. G. potus frigidus

duſ, terror, illa ergò etiã cauſæ dicuntur ſed non continens, non antecedens, ſed *occasionalis* vel *procatarctica*; eſtque illa, quæ latentẽs dictas in corpore cauſas excitat, & movet; & quidem aded manifeſtè ad ſenſum corpus noſtrum afficit, ut vulgus (ſi roges, quæ cauſa hujus morbi) reſpondent V. G. potus frigidus, & maximè illæ omnes, ad ſex reſ non naturalis reduci poſſunt.

XXII. Superẽſt jam ut oſtendamus

1. Quomodo à dictis cauſis antecedentibus, & procataracticis, excitetur Pleuræ inflammatio.

2. Quomodo ex inflammatione Pleuræ omnia dicta ſymptomata, ſc. reſpirationis difficultas, tuſſis &c. in diagnofi enumerata, oriuntur.

XXIII. Nam oſtendere, quomodò *plethora* & *cacochymia* generentur, non pertinet ad hunc locum, ſed ad tractationem cauſarum morborum in genere; quã de cauſa antiqui ſemel in institutionibus v. g. in Sennert. inſtitut. l. II. part. II. c. III. de cauſis morb. intern. agunt, ad quos lectores mittimus, ibi enim omnes cauſæ referuntur ad aſſumpta, geſta, excreta, retenta, & foris incidentia.

XXIV. Ut vero ex dicta ſanguinis quantitate, vel qualitate vitiata, accedente cauſa occasionali, oriatur inflammatio Pleuræ, paucis oſtendemus.

1. In dicta corporis constitutione, *aër* id poteſt efficere, *frigidi- tate*, ſc. ſanguinem coagulando, quod efficit, ut in institutionibus docetur, duplici modo, vel per os attractus; vel corpus ambiens; longè autem facilius hoc agit, ſi ſanguis, vel ex calore ignis, vel præcedentis aëris calore, vel exercitio, vel aliã de cauſa fuerit agi- tatus, & fluidor ſit; Hinc plurimi ſubitò & imprudenter ſudore defluentes, & aëri frigidiori ſeſe exponentes, hõc morbo corripiuntur; cujus exempla innumera in praxi ipſe vidi; undè patet, quare in ſubitis aeris mutationibus, à calido ad frigidum, hic affectus sæpè aded ſupervenire ſolet.

Nec minorem hic obtinet locum *calidus aër*, humores ſc. lentos attenuando, & ſolvendo, & ad exilia maximè vaſa, tunc etiã propellendo, ubi facilè condensantur, ſicque membranas, & vaſa diſtendentes vellicant, & acus inſtar pungunt; ille quoque bilem auget, & acuit, ſpiritusque inflammat, ſicque morbus, & humores calidos excitat.

XXV. Ex quibus facile colligitur, quò modò cibi, & maximè potus actu frigidus, idem efficiat; v. g. si corpus ab exercitiis, aliisque de causis valdè incalescat ac sudore defluat, & potus actu frigidus ingurgitetur, coagulatio fluidi istius sanguinis excitatur; unde in sanguine motus naturalis turbatur, impeditur, atque ita sanguine de novo influente, vasa distenduntur, unde calor, & rubor, & dolor; quæ inflammationem vocamus.

XXVI. Sed rogat quis, quare hæc potius Pleuræ, quam aliarum membranarum inducant inflammationem? respondemus, quod hæc tenuissima, & omni carne, aut aliis tegumentis nuda, & imprimis aëri maximè exposita reperiatuf; adde, quod Pleuræ sensu exquisito tactus polleat; quod aër frigidus per asperam arteriam, potus per æsophagum intret; hanc ergo membranam facilius, quam cæteras affici, neminem mirari opinor, ubi ad hæc attendit.

XXVII. Jam testat ultimum, nempe, quomodo jam dicta omnia symptomata, dolor lateris punctorius, cum tussi, & febris continua, respirandi difficultate & cæt. ex inflammatione membranæ Pleuræ orientur.

1. Dolor lateris punctorius oritur, ubi membrana nervea, & valde sensibilis, distenditur, ab humore ejus vasis impacto; cum ergo movetur thorax, dolorem oriri necesse est.

2. Tussis sicca oritur ob acrimoniam humorum, & vellicationem dictæ membranæ; sanguinea vero, ob vasorum lacerationem, ex quibus sanguis in pulmonum bronchia, secernitur. Non ergò mirum visum excitari; nititur enim semper natura, quidquid vel acrimonia, vel aliò modo molestum est, excutere.

3. Febris acuta & continua solet esse fidelis comes membranarum inflammationum; & maximè si ex sanguine, non tam pituitoso, sed bilioso fiant.

4. In inflammatione illius membranæ, ejusque distensione, impossibile est, ut distendatur & contrahatur thorax, sine summo dolore, unde æger nec audet, nec potest liberè ducere spiritum; sicque oritur difficilis respiratio.

4. Pulsus durus, & inæqualis, similes febres & inflammationes sequi solet.

XXVIII. Postquam symptomatum hujus affectus, & causas recensuimus, ordo postulat, ut eorum, hujusque affectus prognosin, eòdem, quo ea notavimus, ordine proponamus. Est enim prognosin præ-

præscientia artificialis futurarum rerum per signa medica, quantum possibile, comparata.

Ita enim prædictione obtinet medicus, ut ægrotantes sese ejus curæ confidentius committant; fururaque si prævideat, melius curat; atque prædicendo mortem futuram, omni sese crimine, aut calumniis liberare possit.

Sed difficile est medico prædicere posse continuò, ad quod Galenus Comment. tert. in prognosi. Hypp. text. 41. inquit, nunquam errare in prædicendo supra captum hominis, sed minimum errare artificis solius.

XXIX. In prognosi ad tria est attendendum.

1. Quisnam morbi eventus, an ad salutem, an ad mortem.
2. Quò tempore finis futurus.
3. Quomodo eventus expectandus.

XXX. Respectu hujus morbi essentiæ (hoc est, non ratione circumstantiarum, seu accidentium) semper in omnibus ægris, ab omnibus auctoribus, peracutus censetur hic morbus, & periculosus, magnus, & sæpe lethalis.

Nolim tamen quis credat semper hunc affectum lethalem; sed sæpè etiam locum hìc habet monitum; quod in acutis incerta sit prædictio.

XXXI. Verum plura medico in prognosi observanda restant, nempe, an sit acerbior, an mitior; non enim omnis Pleuritis æquè gravis ac lethalis. Id verò cognoscitur attendendo ad signa pathognomica.

Si ergò dolor, spirandi difficultas, febris & tussis vehementiora sint, magnum morbum & periculosum judicandum.

Attendendum etiam an æger multum à naturali statu recesserit; id enim etiam de magno & periculoso morbo indicium præbet.

Etiam de morbi statu indicabit Materia hunc morbum inducens; sic acutior est hic morbus si à bile, quam si (ut loquuntur) à sanguine, vel pituita, vel flatibus; id verò etiam cognoscitur ex colore sputi; si enim sputum flavum, & subpallidum, flavam bilem arguit, si verò rubrum, & cruentum & floridum colore, sanguinem melius temperatum, causam ostendit; si autem sputum album, leviter spumosum, ejicitur ex phlegmate; si verò nigrum, melancholiam in sanguine prævalere testatur; hocque cum biliosa judicatur, periculosa valdè, magis longè, quam sanguinea & pituitosa.

Ast

Ast *anem* in qua nihil excernitur, vel diuturna valde est, vel hominem necat.

Sed non tantum color sputi, sed & quantitas, consistentia, & modus excernendi, nobis hic indicium præbent de eventu, minus hic morbus lethalis est, si sputum perfectè coctum, liberum, & copiosum excernatur.

Sputum verò omninò sanguineum, lentum, ut & flavum, viride aut æruginosum, malum; sicuti & sputum omninò album, glutinosum & spumosum ac rotundum.

XXXII. Sinister & morbi eventus interdum prædicitur ex supervenientibus, vel concomitantibus symptomatibus aliis, præter pathognomica.

Vomitum biliosum initio morbi bonum esse, sunt qui testantur. Morbo laterali alvi *profluvium* superveniens malum è contra; si Pleuritis non sit vehemens, & contingit in corpore multà cacoehymia laborante, *alvi fluxus* interdum salutaris esse solet; præsertim si quoddam concoctionis signum præcesserit; *concoctionis* verò signa hic videntur, sputum maturum, & signa bona in urina.

Bonum etiam signum si decubitus in utroque latere facilius perferatur.

Varia & prognosis ratione sexus, ætatis, aliarumque circumstantiarum; sic in senibus, mulieribus utero gerentibus, asthmaticis, & iis, qui bis aut ter laborarunt, periculosa solet esse Pleuritis.

Etiam hoc notandum, densa, & exercitationi dedita corpora, citiùs Pleuritide, aut peripneumonia perire.

Respectu virium differt prognosis. Omnis enim salus hic expectanda à sputi excretionem, atqui ad hoc vires desiderantur.

Ad hunc affectum & de ægri conditione inquirendum, quia nonnulla necessaria ad hunc morbum curandam requiruntur; id circo ægro & adstantibus diligenter imperandum, quæ observanda, circa ignem, cibum, potum &c. nec anni tempus minorem apud medicum locum obtinet, quia uno plus quam alio tempore grassatur & urget v. g. si media hyeme. Ad quod rectè senex noster *Hyp. sect. III. Aph. XXIII. Hyeme verò morbi laterales &c. & iterum sect. III. Aph. IX. sc. autumno morbi acutissimi & exitiales maxima ex parte &c. utque ad ventos reflectat medicus, necesse est, teste Hyp. sect. III. Aph. v. atsi aquilonia fuerit tusses, costarum dolores & pectoris &c.*

Etiam quibusdam regionibus hic morbus familiaris, sc. huic re-

gioni magis, propter aëris humiditatem, majorisque frigoris excellentiam, eò quod hæc regio magis aquis gaudet.

Hinc pertinent iuvantia & nocentia, quod sæpius expertus fui, si videlicet post vel inter V. S. & doloris levamen sentiat laborans, bonum; quod & inde potest quandoque colligi, si tactu pulsus, qui antè durus, & plenus, mollior sentiatur; præsertim si sudor blandus sequitur.

Contra malum est, si anacatharsis copiosior, ac repetita V. S. nec dolorem, nec alia symptomata sedant, quod quotidie in præxi videre est.

XXXIII. Enarrato sc. morbi eventu, an ad salutem, an ad mortem; ordo & aliterum postulat, quò sc. tempore morbi finis sit futurus.

Juxta divini nostri Senis sect. v. Aphor. ix. quicumque morbo laterali laborantes in quatuordecim diebus non repurgantur, ad supurationem veniunt, hoc est fiunt *empyematici*.

Et ex *Empyematicis* tandem *phthifici*, secundum *Hipp. sect. v. Aph. xv. quicumque ex morbo laterali suppurantur, si in quadraginta diebus purgantur, a die à qua fit ruptio, liberantur, sin minus ad tabem transeunt.*

XXXIV. Egimus de eventu, tam bono, quam malo, ut & de tempore, quærendum & quomodo *eventus* sit futurus; sæpius namque contingit ut accedente alio morbo, vel symptomate, morbus vel solvatur vel æger succumbat. Plurimi pereunt per *suppressum sputum*, sicque suffocantur, id citius accedente *alvi fluxu*, evadunt plures per expectorationem, accedente & *sudore* blando; sic enim solvitur morbus.

XXXV. Quare vero hæc omnia sese ita habent, jam exponendum esset, verum cum jam hæc disputatio prolixior & ex his quæ in explicatione diagnosis diximus, satis patere puto, superfedere constitui.

XXXVI. Sola jam superest curatio, pars tractationis maximè necessaria, instituitur autem ea, attendendo ad morbum, ejusque causam conjunctam; causas antecedentes, & causas procatarticas; atque etiam ad symptomata urgentia.

XXXVII. Dicta enim symptomata quandoque ita urgent, ut laborantes in summo suffocationis periculo, nisi iis succurratur, verferet; inter quæ *respiratio difficilis*, & *dolor*, præcipuè eminent.

Primum

Primum ergo institutum remedium, liberam magis quod reddat respirationem, inter quæ præcipuum obtinet locum. V. S. Cùm multiplici & continuata experientia constet, plures momento temporis, omnibus frustra tentatis, respirationem liberaliorem sic recuperasse, quod ipse in praxi sæpissime notavi, testesque habeo ipsos ægrotos; hæc viâ jam restitutos, ad quos dubitantes, adducere non detractabo; idque mecum omnes testantur praxim qui attentè exercent, adde quod testantur alii, laqueo penè suffocatos, hæc viâ à mortis limine revocatos, *vid. Thraston. & alios*, ubi & agitur de modo, quò V. S. id præstat.

Quod de respiratione dictum, de dolore & tussi etiam intelligas, cujus innumera mihi exempla videre contigit; pauci clapsi sunt menses, quod advocatus ad agrum periculosissimè hõc morbo decumbentem, maximè de dolore & difficillima respiratione, ad quintum usque diem laborantem; cui, cum alii tincturas, & volatilia, & nescio quas guttulas, sine successu exhibuissent; V. S. institutâ mox omnia symptomata mitiora evasere, ita ut porro medicinâ rite factâ, brevî temporis spatiõ, ad pristinam sanitatem redierit.

XXXVIII. Nec sanè satis mirari possum, quod nonnulli semper ita clament de sudore, & jactant se plures curasse fudoris expulsionem, sine V. S. frustra enim sudorem elicere conantur, ubi tanta respirationis difficultas, & dolor, ut ne per momentum in uno loco decumbere, possint, per consequens ergo primò dolor sedandus, cæteraque sudoris impedimenta auferenda, licet iis concedatur, sudorifera convenire; hoc autem optimè fieri V. S. antè ostensum.

XXXIX. Verum fateor, aliâ quoque viâ sedari potest dolor, præsertim si in principio & corpus non valde plethoricum; nimirum *fortibus actibus calidis inflammationis resolutio tentari potest. sc. ex herb. Hyssopp. calamenth. verbasc. menth. flor. chamæmill. melilor. sem. anis. cumin. cum foeni græc. &c. ex quibus decoct. ex f. q. aq. puræ vel potius lactis parari, vel pannis, vel in vesica suilla adhiberi possunt, ad quod alludit Galen. l. 11. de vult. acut. comment. 1. sc. fomenta calida, cutem ipsam ad perspirationem rariorem efficere, phlegmonisque sanguinem, tum attenuare tum per halitum digerere consueverunt, quod & affirmat Dodon. Fuchs. & alii, quod & ipse in praxi sæpius cum successu vidi.*

Convenit hic cum Galeni dicto Hypp. qui libro xi. de victu acuto scriptum reliquit; lateris dolorem sive is per exordia, sive postea subortus, tentare calidis fomentis dissolvere; non abs re dicit tentare, quasi diceret si calida non dissolverint, diutius non esse illis insistendum.

Possent & sacculi ex dictis parari, & sicci calidique applicari. Nec minorem hic locum inter topica sequens Meretur sc. panis recens, è forno extractus, & per medium sectus, butyrò recentè liquatò madefactus, laterique dolenti appositus; materiam enim ei impactam potenter resolvit, mitigatque dolorem, expertus loquor.

Monitum tamen velim id non in omnibus, saltè non in plethoricis, ante evacuationes tentandum.

XL. Alii quoque sunt, qui per *narcotica* dolorem sedare conantur; & audent exhibere integrâ dosi sc. philon. roman, opium Laud. opiat. &c. verùm sæpius vidi, ex horum usu ipsos pessima symptomata excitasse, sensum obtulisse, sputum incrassasse, consequenter respirationem expectorationemque difficillimam, ægroscque quasi corybantismo laborantes reddidisse. Ne quis verò perversè hæc intelligat, eorum usum, omninò non rejicimus, sed summam requiri prudentiam, monemus, ut sc. non exhibeantur integrâ dosi, & ante evacuationes, de quibus aliisque observandis cautionibus practici fufius, quod sc. in initio convenient ad in crassanda sputa, nimis tenuia, ut in seq. videbimus.

XLI. Restat morbus *ejusque causæ continens*; Certum est quod manente in statu inflammatione, morbus auferri nequeat, omni ergo opere conandum, ut hæc tollitur, quò efficiatur, ut materia, in pleuræ vasculis hærens, cursum repetat solennem, nec vasa amplius distendat & vellicet.

Verum cum id difficillimum sit manente causâ interna antecedente, nimirum *plethorâ* (sive illa pura sit, ut loquuntur, sive *cachymica*) mox enim iterum deponi & stagnare potest alia portio materiæ; patet ergò causam illam primò auferendam; nullum unquam remedium hanc melius removet; quam V. S. exque sanguinis evacuationes, hic duplici ergò nomine conveniunt;

1. Quod symptomata sedent, quod centies cum admiratione vidi, ut ante notatum.

2. Quod causam antecedentem, morbum foventem & augmentem (quâ manente curatio non expectanda) removeant; mitti autem

autem debet sanguis, nisi quid prohibeat, priori ratione, donec dolor & febris mitiores; imo, nisi quid obstat interdum bis, aut ter & ulterius, spatio viginti horarum, si peracuta pleuritis.

XLII. De loco contraversia est; nos, ut breviori viâ pergamus, in eodem brachio lateris affecti judicamus; cum *Galen. & Hipp. vid. Fuchs. l. II. C. VIII.* qui statuit quod sanguinis missio, è directo laborantis lateris adhibita, in pleuriticis clarissimam sæpè utilitatem adfert, quæ verò ex brachio opposito aut omninò nullam, aut obscuram, aut post temporis majus intervallum plures rationes V. alibi.

XLIII. Redimus jam ad causæ conjunctæ, seu materiæ hærentis in pleura, inflammationemque efficientis, curationem; hoc post evacuationem sanguinis in plethoris, in aliis & pleuritide non ita acuta etiam ante eam præstant, externè adhibet forus de quibus actum thes. 39. ubi eadem, ratione doloris præscripti.

XLIV. Nec tamen medicus negligat ad eundem scopum, interna, sc. inflammationis resolutionem, quæ efficiunt, exhibere; inter quæ primum locum assignant sudoriferis, & interea nonnullis, quæ specifica vi, ac peculiari virtute prodesse dicuntur, sc. rasur. dent. apr. dent. castor. luc. piscis cum maxill. tal. lepor C. C. spaz. propt. ocul. Cancr. sangu. hirc. sylvest. Crem. diaphor. flor. papav. errat. pulv. &c. ex quibus composita facillè parari possunt, cum convenienti liquore &c.

XLV. Dum hæc adhibentur, alia super est indicatio ratione *symptomatum*, nempe tussim, quæ continua manet, *removere*. Illa absolvitur causas auferendo, quæ est materia in pectore hærens, illa ergo educenda. Commodissima hîc via per sputum; ergo exhibenda sputum quæ promovent, cum sanè plerumque obest materiæ tenuitas, illi & incrassanda, & educenda ad incrassationem, convenire possent initio *narcotica*, *exigua* dosi & prudenter exhibita.

Ad *expectationem* spectant pectoralia dicta. ut sunt sc. rad. alth. liquir. taraxic. herb. tussilag. viol. flor. papav. errat. viol. &c. fruct. pass. major. minor. jujubin. sic. hord. &c. ex quibus decocta, linctus &c. parari possunt.

Morbò verò progrediente, & posset expectationi obesse, viscositas, & sputi crassities quo in casu rad. ireas. asperr. petroselin. Herb. Hyss. Capill. vener. &c. incidentia dicta laudantur.

Hoc

Hoc in casu *opiata* eo nomine, quo antè profuere, jam obsunt, quod sc. magis increassent sputa sicque expectorationem inhibeant.

XLVI. Est & alia indicatio, fluxus sc. humorum impedire, *revellere* hoc vocant medici, scopus hic est impedire, ne succedens à tergo materia denudè membranam distendat. Verum de eo actura thes. 41. sc. hoc effici si antecedens causa interna tollatur, sc. plethora vel simul etiam cacochymia, de qua patiens in sequentibus; huc & spectant, quæ illius sanguinis motum tam violentum impediunt, eum increassando, qualia syr. violar. papar. errat. jujubin. alth. fernel. &c. alii potus, & Emulsiones. &c.

XLVII. Est & indicatio, respiciendum ad supervenientia *symptomata*, de quibus in prognosi dictum. V. G. *vomitus*, si diutius perseverat, & molestat, sedatur; tum causa prudenter auferenda, tum quæ specificè hic commendantur ab auctorib. Cap. de vomitu adhibenda.

Diarrhæa ut & sedatur & proprio capite docetur, admonendum tamen illam in corpore cacochymico non imprudenter cohibendam esse, ut dict. Thes. 32. De vigiliis agitur verò fusè apud praticos.

XLVIII. Mirari quis posset nos nihil de cacochymia addidisse, sed hanc materiam pro dignitate absolvere nequeo, nisi limites excedere velim, sufficiat ergò meminisse cacochymiam prudenter esse corrigendam & evacuandam, attendendo ne *Diarrhæa* oborietur: ut verò cacochymia corrigatur & evacuatur, fusè pratici docent.

XLIX. Jam *diata*, ad dictas indicationes, disponatur, aër sit temperatus, nihil pejus frigidiori, artè ergò corrigatur excedens, tum in calore tum in frigore.

Cibus sit tenuis, initiò ex jusculis cæterisque forbilibus, postea plenior parum concedendus, ut sputum melius prodeat, & ut vires sufficiant, quæ hic multæ requiruntur.

Vitanda acra, salta, acida, hæc enim rursim excitant, aliaque inducunt incommoda.

Potus sit decoctum hord. liquirit. passul. major. enucleator. & similia.

Vitet *Cerevisiam*, imprimis recentem nimis, ob *Diarrhææ* metum; *vinum* ob tussis, vigiliarumque, dilirii, & febris metum.

Motus & vigilia vitentur, quies & somnus quantum possibile imperanda.

Excretorum habeatur ratio, alvus suppressa prudenter tamen ob Diarrhææ metum, linientibus admonenda animi pathemata maximè ira arceatur, sanguinem enim agitat.

Addendum monitum nos hic loqui de vera pleuritide.

Spuria quod attinet curationem, facillè eâ depromi potest sc. cum nec dolor, nec respiratio &c. hic ad eò urgeant; sæpius fustus & sudorifera sufficere posse, sine V. S. opinor.

L. Coronidis loco addam, me hîc studio præteruisse curiosam magis, tum de modo operandi remediorum, tum aliorum explanationem, quod sc. disputationem etiam nunc prolixiorem viderem, malim ergo curiosa, quam quæ, in praxi medica, maxime necessaria sint omittere; memor dicti quod non qui multa curiosa; sed qui necessaria sciat, sapiens sit habendus.

Fine coronatur nobile semper opus.

In honorem Professoris Mei

DNI. PETRI BERNAGII.

bernagle, en, toLLIs CæCas CaLIgIne Mentēs,
en, petre, eXCVLto tVVs & fLOS VIVIt In horto.

ERNAGIUM præclara videns urbs Amstela
PETRUM,

Lumine qui Medico Medicis caligine cæcas
Illustrat mentes, studiumque refutat inane,
Quo querulos multi tentant expellere morbos,

Obstupet, & tantum miratur mentis acumen,
Quid mirum? si verba viri si scriptaque spectas?
Quidquid enim Mefves, Avicenna, quodque Platerus,
Sylvius Hyppocrates, Mithridates, quodque Machaon,
Quod Dodonæus habet, quidquid Sennertus acutus,
Quodque Galenus habet, tenet hæc & Bernaga virtus,
Cujus amænus odor tota sentitur in orbe
Cujus amænus odor (quamvis non gratus iniquis)
Crescat, & ingentem semper spargatur in orbem.

T&A.

A. REYNEN.

Fecit.